

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

Pedagogika / Pedagogy
2015, t. 117, Nr. 1, p. 33–45 / Vol. 117, No. 1, pp. 33–45, 2015

Kuratoriaus vaidmuo kariūnų adaptacijos procese: atvejo analizė

Rolanda Kazlauskaitė-Markelienė¹, Rasa Gedminienė²

- ¹ Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Humanitarinių mokslų katedra, Šilo g. 5A, 10322 Vilnius, rolanda.kazlauskaite@mil.lt
- ² Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Humanitarinių mokslų katedra, Šilo g. 5A, 10322 Vilnius, rasa.gedminiene@mil.lt

Anotacija. Akademinės bendruomenės parama studentams adaptacijos procese suprantama kaip aukštosios mokyklos teikiamų paslaugų sistemos dalis, skirta akademiniams ir socialiniams studentų poreikiams tenkinti siekiant plėtoti į studentą orientuotas studijas. Straipsnyje nagrinėjamas kuratoriaus vaidmuo kariūnų¹ adaptacijos procese pedagoginės sąveikos ir paramos kariūnams aspektu, kuratoriaus veiklai reikalingos asmeninės savybės, kompetencijos, vertybės, kuratoriaus veiklos ir vaidmenų įvairovė, kariūnų lūkesčiai bei adaptacijos Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje (toliau – Karo akademijoje) sunkumai. Tyrimo duomenys atskleidė teigiamą kariūnų kuratorių veiklos vertinimą bei leido numatyti veiklos gaires siekiant gerinti kariūnų adaptacijos Karo akademijoje procesą.

Esminiai žodžiai: *adaptacija, kariūnas, kuratorius, parama kariūnams, pedagoginė sąveika.*

Įvadas

Studijų kokybės užtikrinimas šiandien yra kiekvienos aukštosios mokyklos veiklos pamatas, o paramos studentams teikimas yra vienas iš aukštosios mokyklos veiklos kokybės vertinimo kriterijų. Todėl vienu iš svarbiausių uždavinių tampa paramos studentams užtikrinimas, siekiant padidinti aukštojo mokslo prieinamumą, sėkmingai plėtoti

¹ Kariūnas – karys, atliekantis karo tarnybą studijuodamas Lietuvos arba užsienio karo mokymo įstaigoje, kurią baigusiems suteikiamas karininko laipsnis (Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 49-1325; *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 120-6050).

į studentą orientuotas studijas. *Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatose* (2006) pažymima, jog aukštosios mokyklos turėtų užtikrinti, kad kiekvienos studijų programos studentų mokymuisi reikalingi tiek materialiniai (biblioteka, kompiuteriai), tiek žmonių (konsultantai, patarėjai, mokytojo padėjėjai) išteklių būtų tinkami ir pakankami, paramos priemonės studentams turėtų būti lengvai prieinamos, sukurtos pagal jų poreikius, atsižvelgiant į šių paslaugų vartotojų atsiliepimus.

Ataskaitoje apie Bolonijos proceso tikslų įgyvendinimą Europos aukštojo mokslo erdvėje (2012) pažymima, kad aukštojo mokslo institucijose teikiama parama studentams yra vienas pagrindinių elementų, leidžiančių sėkmingai integruotis į aukštojo mokslo instituciją, sudaro prielaidas didesniai studijų prieinamumui, skatina studentų motyvaciją uoliai studijuoti, užtikrina pasitenkinimą studijomis bei padeda siekti užsibrėžtų studijų tikslų. P. Ramsdenas, akcentuodamas nuolatinį aukštosios mokyklos siekį gerinti ugdymo kokybę, pažymi edukacinės aplinkos kūrimo svarbą, įgalinančią studentą studijuoti, „mokymo tikslas paprastas: padaryti taip, kad studentai galėtų mokytis“ (Ramsden, 2000, p. 18). L. Sajienė, R. Tamulienė (2012), aiškindamos „paramos studentams paslaugų“ sampratą, pažymi dvi šių paslaugų kryptis: a) sudaryti sąlygas studentams aukštesnio lygmens akademiniais gebėjimams įgyti bei b) užtikrinti studento kaip asmenybės gerovę. V. Keciorytė (2008) apibūdindama aukštojo mokslo studijų prieinamumo kriterijus, ypatingą dėmesį atkreipia į institucijų atsakomybę už studentų adaptaciją ir jų akademinis pasiekimus.

Siekiant užtikrinti studijų kokybės procesą paramos teikimo kariūnams aspektu, Karo akademijoje 2011 m. buvo paskirti pirmieji I kurso kariūnų būrių kuratoriai. Mokslinėje literatūroje sutinkami įvairūs suaugusio žmogaus ugdytojo apibūdinimai (kuratorius, mentorius, vadovas ir kt.), tačiau juos jungia panašaus pobūdžio veikla, reikalavimai keliami ugdytojo asmenybei ir kompetencijai, atliekamų funkcijų pobūdis. Tarptautinių žodžių žodyne nurodoma, jog žodis *kuratorius* kildinamas iš lotynų k. žodžio *curator*, reiškiančio prižiūrėtojas, globėjas ir vienu iš aspektų suprantamas kaip aukštosios mokyklos studentų kurso vadovas (Vaitkevičiūtė, 2001, p. 547), mentorius (gr. *mentōr*) – geras patarėjas, mokytojas, auklėtojas, gyvenimo palydovas (ten pat, p. 621). Karo akademijoje, apibūdinant civilį dėstytoją, padedantį kariūnams adaptacijos procese, pasirinktas terminas „kuratorius“, nes pagrindiniu kariūnų būrių kuratorių veiklos uždaviniu tapo akademinės ir neakademinės paramos teikimas kariūnams adaptacijos procese pirmaisiais studijų metais. Kariūnų adaptacija šiame kontekste suprantama kaip gebėjimas prisitaikyti prie naujos studijų aplinkos, pakitusių gyvenimo sąlygų, naujų vaidmenų priėmimas ir pan.

Lietuvos studentų adaptacijos aukštojo mokslo mokykloje problematiką įvairiais aspektais nagrinėjo I. Gailienė, R. Macaitienė (2002), L. Bobrova (2003, 2009), A. Kazlauskienė, R. Gaučaitė (2009), A. Zulumskytė, L. Galminaitė (2011), V. Baranauskas, V. Marcinkevičienė (2013) ir kiti autoriai. Karo akademijos kariūnų adaptacijos aspektai nėra pakan-

kamai išsamiai nagrinėti mokslinėje literatūroje, šioje srityje pažymėtini N. Janulaitienės (2007), A. Jurgaičio ir kt. (2013) darbai.

Tyrimo objektas – kuratoriaus vaidmuo kariūnų adaptacijos procese pirmaisiais studijų metais.

Tyrimo tikslas – atskleisti kariūnų būrio kuratoriaus veiklos raišką kariūnų adaptacijos procese.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, individualūs kuratorių pokalbiai su kariūnais, kuratorių veiklos aptarimas bei atliktas kiekybinis empirinis kariūnų nuomonės apie būrių kuratorių veiklą tyrimas. I kurso kuratoriai parengė anoniminę anketą, kurią 2012 m. birželio mėn. užpildė 40 I kurso kariūnų (80 proc. visų kurso kariūnų).

Kuratoriaus vaidmens kariūnų adaptacijos procese tyrimas grindžiamas šiuolaikine fenomenologija. Kadangi kuratoriaus veikla yra naujas reiškinys Karo akademijos akademinėje veikloje (pirmieji būrių kuratoriai paskirti 2011 m. rugsėjo 28 d.), fenomenologinė tyrimo strategija (Bitinas et al., 2008) teikia galimybių tirti kuratoriaus vaidmenį kaip fenomeną, atskleidžiantį kuratoriaus ir kariūnų pedagoginės sąveikos bei paramos kariūnams prigimtį ir raišką. Kiekybinio ir kokybinio tyrimų pasirinkimą lėmė siekis išsiaiškinti tiriamo objekto kokybę ir „nustatyti ją ne išoriškai (kaip atrodo), o tarsi iš vidaus – per žmogaus asmeninio santykio su tuo reiškiniu prizmę“ (Valackienė, 2004, p. 31). Mokslininkų A. Valackienės (2004), B. Bitino (2006), G. Gedvilienės ir V. Zuzevičiūtės (2007) nuomone, tyrinėjant socialinius reiškinius, labai svarbi sąveika tarp to, kas tiriama, ir tiriančiojo, jiems būdingas globėjiškas tyrėjo santykis su asmenimis, kurių požiūris tiriamas, todėl empirinio tyrimo duomenys papildomi neformalių individualių pokalbių su kuratoriais ir kariūnais elementais.

Tyrimo duomenų analizė. Gauti tyrimų duomenys buvo analizuojami turinio (angl. *content*) analizės metodu penkiais etapais: 1) anketinės apklausos duomenų apdorojimas, 2) išsamus tyrimo duomenų užrašų skaitymas, 3) esminių žodžių paieška, 4) tyrimo kategorijų konstravimas, 5) išskirtų kategorijų ir subkategorijų interpretacijų pateikimas. Tyrimo duomenų turinio analizės procese išskirtos šios tyrimui aktualios kategorijos:

- 1) kariūnų lūkesčiai ir adaptacijos Karo akademijoje sunkumai pirmaisiais studijų metais;
- 2) kariūnų ir kuratorių pedagoginės sąveikos procesas;
- 3) kuratoriaus veikloje reikalingos asmeninės savybės, kompetencijos, vertybės;
- 4) kuratoriaus veiklos ir vaidmenų įvairovė.

Kariūnų lūkesčiai ir adaptacijos Karo akademijoje sunkumai pirmaisiais studijų metais

Siekiant geriau pažinti kariūnus, prieš pradėdant kuratorystės veiklą, buvo labai svarbu išsiaiškinti kariūnų studijų Karo akademijoje siekius bei lūkesčius, nes pasitenkinimas studijomis yra svarbi kariūnų emocinės būsenos dalis: jei kariūnų lūkesčiai atitinka realybę, tai kilę teigiami jausmai skatina pasitikėjimą savimi, veiklumą, aktyvumą, sudaro prielaidas gerai emocinei savijautai ir sėkmingam mokymuisi.

Atsakydami į klausimą „Ar studijos akademijoje atitiko Jūsų lūkesčius?“, 17 kariūnų nurodė, jog studijos visiškai pateisino jų lūkesčius, 14 – atsakė neigiamai ir 9 kariūnai nurodė atsakymą „Nežinau“. Pažymėtina, kad tik beveik pusės respondentų lūkesčiai atitiko iš anksto susikurtą įsivaizdavimą apie studijas Karo akademijoje, todėl tikėtina, kad šie respondentai lengviau adaptavosi pirmaisiais studijų metais.

Respondentai pažymi Karo akademijos išskirtinumą iš kitų aukštųjų mokyklų, visapusišką ugdymą, bendravimą, galimybę ir geras sąlygas sportuoti kaip labiausiai kariūnų lūkesčius atitinkančius dalykus Karo akademijoje (žr. 1 lentelę):

1 lentelė. Labiausiai kariūnų lūkesčius atitinkantys dalykai Karo akademijoje

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantis teiginys
akademijos išskirtinumas iš kitų aukštųjų mokyklų	„tai išskirtinė mokslo įstaiga, tas išskirtinumas mane labiausiai ir žavi“; „kasdien kelt ir leist valstybinę vėliavą“.
visapusiškas ugdymas	„kad geri, kvalifikuoti dėstytojai ir dėl dienvakšės galima naudingai pasiskirstyti mokymosi laiką ir krūvį. Visapusiškas ugdymas“; „karininkų ir dėstytojų puoselėjamos vertybės. Palankios sąlygos sportui ir kultūrinei veiklai. Ekskursijos ir išvykos. Žurnalas „Kariūnas“, turtinga biblioteka“; „tai, kad įstojus į LKA mane pakeitė drausmė, rutina, išmokau derinti laiką, atskleisti savo gabumus, išryškinti savo savybes, geriau suprasti save“.
bendravimas	„draugai, atrasti nauji žmonės, su kuriais daug lengviau eiti šiuo sunkiu keliu“; „bendravimas su žmonėmis, tuo pačiu ir bendravimo įgūdžių tobulinimas“; „vieninga kompanija, kiekvienas už savo būrį ar kuopą pasirūpęs pasiaukoti“.
galimybė ir geros sąlygos sportuoti	„galimybės ir sąlygos sportuoti. Sporto rinktinės užsiėmimai“; „patinka, kad galiu atrasti laiko sportui“; „puikūs, nuoširdūs treneriai ir geros sąlygos užsiimti įvairių rūšių sportu“.

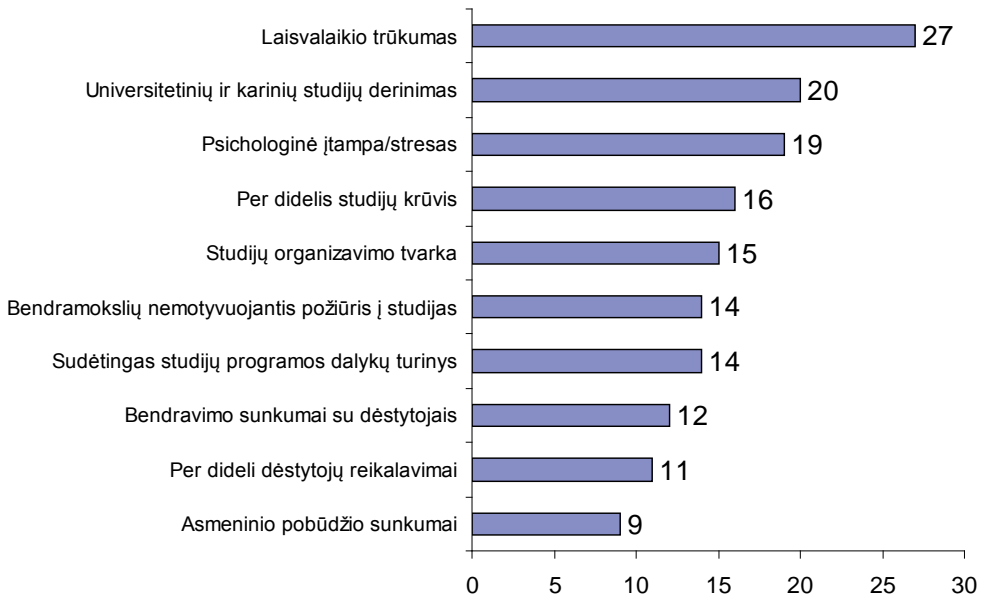
Dalis respondentų, atsakiusių, kad studijos Karo akademijoje neatitiko jų lūkesčių, nurodo, kad studijuodami Karo akademijoje tikėjosi daugiau karinių dalykų studijų ir atitinkamai mažiau universitetinių dalykų studijų, nesitikėjo griežtos dienvakšės, laisvalaikio trūkumo, kitų sunkumų, susijusių su karinio dalinio (uždaro erdvės) specifika ir pan. (žr. 2 lentelę):

2 lentelė. Labiausiai kariūnų lūkesčių neatitinkantys dalykai Karo akademijoje

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantis teiginys
Universitetinių ir karinių dalykų studijų derinimas	<p>„civiliai dėstytojai neįvertina, kad kariūnai dar turi daug kitų pareigų, ne tik mokytis“;</p> <p>„tikėjaisi daugiau karinio rengimo“;</p> <p>„pasirodo, čia daugiau universitetinių studijų nei tikėjaisi“;</p> <p>„tikėjaisi daugiau karybos, pratybų, praktikos“;</p> <p>„tikėjaisi daugiau karybos, susipažinimo su naujausia technika, ginklais“;</p> <p>„požiūris į kariūną, dabar jis nei studentas, nei karys“.</p>
Laisvalaikio trūkumas	<p>„laisvo laiko atėmimas arba jo nebuvimas, nes skaudu, kai susidėlioti planai sugriūna“;</p> <p>„laiko trūkumas, suderinti dienotvarkę“.</p>
Uždara erdvė	<p>„šioks toks atsilikimas nuo viso pasaulio, uždara erdvė, kuri slepia ir kartais priverčia negerai jaustis“;</p> <p>„kareivinių režimas, turėtų išleisti namo“.</p>

Pateikti respondentų atsakymai leidžia daryti prielaidą, kad prieš pradėdami studijas dalis būsimųjų kariūnų nepakankamai išsamiai susipažįsta su siūlomomis studijų programomis, neišsąmonina, jog studijuojant Karo akademijoje teks derinti universitetines studijas pagal pasirinktą specialybę (Personalo vadybos, Tarptautinių santykių, Moderniųjų technologijų vadybos) ir karines studijas.

I kurso kariūnai Karo akademijoje susiduria su vadinamuoju „kultūriniu akademinio šoku“, t. y. vyksta įprasto gyvenimo būdo pokyčiai: mokymas(is) akademijoje labai skiriasi nuo įprastos mokyklinės aplinkos, naujos gyvenimo / maitinimosi sąlygos, uždara aplinka, galimybių bendrauti su šeimos nariais, draugais apribojimas, namų ilgesys, pasikeitęs socialinis tinklas, padidėjęs fizinis krūvis, emocinė įtampa ir pan. Todėl atsakydami į klausimą „Ar sunku buvo adaptuotis, įstojus į akademiją?“, daugiau kaip ketvirtis kariūnų patvirtino, jog jiems buvo sunku priprasti prie naujos („uždaros“) aplinkos, 15 kariūnų mano, jog buvo sunku iš dalies, 9 kariūnai pažymėjo, jog jie greitai priprato prie naujos aplinkos ir žmonių. Kaip adaptacijos sunkumus kariūnai įvardijo laisvalaikio trūkumą, universitetinių ir karinių studijų derinimą ir su tuo susijusį didelį darbo krūvį, patiriamą psichologinę įtampą, stresą, griežtą dienotvarkę bei įprastos aplinkos pasikeitimą, nerimą išvykus studijuoti iš namų ir kt. (žr. 1 pav.):

1 pav. Sunkumai, su kuriais susiduria kariūnai pirmaisiais studijų metais Karo akademijoje

Apibendrinant galima teigti, kad pirmaisiais studijų metais kariūnai patiria gana įvairių socialinio gyvenimo sunkumų, tenka prisitaikyti prie naujos studijų aplinkos, kuri ne visada atitinka turėtus lūkesčius, todėl labai svarbi tampa kariūnų būrių kuratorių veikla, padedanti greičiau ir lengviau adaptuotis prie naujos studijų aplinkos.

Kariūnų ir kuratorių pedagoginės sąveikos procesas. Apibrėždamas pedagoginę sąveiką, L. Jovaiša (2007) akcentuoja sąveikaujančių asmenų santykių glaudumą, „sąveiką reikia laikyti psichologiniu bendravimo mechanizmu, o tam tikromis sąlygomis – praktine bendravimo forma“ (p. 254). L. Jovaiša pažymi, kad šis veikimas būna dvejopas: informacinis (objektai vienas kitam siunčia žodinius ir nežodinius signalus) – psichologinė sąveika ir praktinis (objektai nukreipia veiklą vienas į kitą – vienas kitą moko, padeda, bendradarbiauja derindami veiksmus). A. Zulumskytė, L. Galminaitė (2011) taip pat akcentuoja, kad studijų sėkmė priklauso nuo studijuojančiojo ir aukštosios mokyklos akademinės bendruomenės sąveikos.

Pagrindinis kuratoriaus veikloje išskylantis uždavinys – kokybiškų tarpusavio santykių užmezgimas, palaikymas ir auginimas. Tai kasdieninė veikla ir nuolatinis procesas. Kuratoriaus ir kariūnų santykių kūrimas remiasi šiomis prielaidomis: kariūno asmenybės visapusišku pažinimu; pagarba ugdytiniui ir jo poreikiams; objektyvumu ir sąžiningumu; konfidencialumu; atvirumu; asmeniniu pavyzdžiu; pasitikėjimu.

Siekiant, kad kuratorystės veikla būtų sėkminga, pirmiausia kuratoriai stengiasi pažinti savo ugdytinius. Ugdytinio visapusiško pažinimo svarbą sėkmingam ugdymo

procesui akcentavo mokslininkai J. Laužikas (1993), J. Vaitkevičius (1995), V. Jakavičius (1996), A. Juška (1996), V. Kučinskas (1999), L. Jovaiša (2001), B. Bitinas (2002), I. Leliūgienė (2003), V. Indrašienė (2004) ir kt. „Norint pažinti ir suprasti kitą žmogų, o ir patį save, reikia abu šiuos veiksnius (vidines žmogaus savybes ir išorines sąlygas, kuriose gyvena žmogus) tirti drauge. Pažinti save ir kitą žmogų labai svarbu kiekvienam iš mūsų, o ypač pedagogui, kuris pasirinko jauno žmogaus vadovo į gyvenimą kelią“ (Vaitkevičius, 1995, p. 232). Iš kuratorių taikomų ugdytinių pažinimo metodų pažymėtini: individualūs ir grupiniai pokalbiai, stebėjimas, pokalbiai su dėstančiais dėstytojais, instruktoriais, bendra veikla (dalyvavimas įvairiuose renginiuose, pvz.: kariūnų priesaikos ceremonijoje, akcijoje „Darom“, Kariūnų Kalėdose, šokių fakultatyvo baigiamuosiuose vakaruose, akcijoje „Dėstytojau, pabūk kariūnu“, neformaliuose susitikimuose už Karo akademijos ribų ir pan.). Pažymėtina, kad visapusiškas ugdytinio pažinimas reikalauja laiko ir pastangų – kuratoriai ne tik stengiasi pažinti kariūnus, bet pokalbių ir įvairios veiklos metu leidžia pažinti save.

N. Mačianskienės ir kt. (2004, p. 47) teigimu, pagrindinis mentoriaus vaidmuo švietimo organizacijoje „yra kaip „klausančios ausies“ ir kaip „kelrodžio“, padedančio naujiems studentams atrasti ir pasinaudoti profesionalia pagalba, kuri jiems teikiama“. Pažymėtina, kad kuratoriaus ir kariūnų pedagoginės sąveikos procesas apima įvairius elementus (žr. 3 lentelę), yra grindžiamas emocine parama aptariant įvairias studijų ar gyvenimiškas situacijas, buvimu šalia ir jau pats žinojimas, kad yra žmogus, į kurį galima kreiptis, palengvina kariūnų adaptacijos procesą.

3 lentelė. Kariūnų ir kuratorių pedagoginės sąveikos pagrindiniai elementai

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantis teiginys
visapusiškas pažinimas	„stengiasi pažinti mus, kuo daugiau sužinoti apie šeimą“; „jiems rūpi, ką mes veikiame“; „sugeba prakalbinti kiekvieną“.
individualūs ir grupiniai pokalbiai	„puiki išeitis – reguliarūs susitikimai. Tai stiprina ryšį ir pasitikėjimą. Atvirumas ir bendras problemų sprendimas – abipusio ryšio ir neabejingumo kitam rezultatas“; „pokalbiai, susitikimai“; „problemų sprendimas, naujų idėjų įgyvendinimas“.
bendra veikla	„susitikimai nekasdieninėje aplinkoje (už akademijos ribų, išėjimai į miestą, teatrą)“; „ekskursijos ar šiaip išvykos, bet ne savaitgalį“; „būtų įdomu išvykti į miniekursiją (pvz., dviračiais ar baidarėmis)“; „supažindinimas su Vilniaus miestu“.
emocinė parama	„pasikalbėjimas apie mokslus, ką galima būtų pakeisti, išspręsti esamas problemas“; „kuratorių gebėjimas išklaudyti, suprasti, padėti“; „patinka tai, kad yra kuratoriai, kurie stengiasi padėti“; „kuratoriai sugeba padėti visose srityse, ne tik su mokslais, bet ir asmeniniais reikalais“; „gera kuratorių nuotaika, domėjimasis kaip mums sekasi“; „kuratoriai pateisina mūsų lūkesčius, kuriuos dedame į juos“; „patinka paprasta bendravimo su kuratoriais forma, nereikia bendrauti pagal statutą“.

Atsakydami į klausimą „Ar pageidautumėte, kad susitikimai su būrio kuratoriumi (-) vyktų reguliariai tam tikru nustatytu laiku?“ dauguma kariūnų nurodė, kad šie susitikimai reikalingi. 12 kariūnų savo atsakymą, jog reguliarių tam tikru nustatytu laiku susitikimų nereikia, motyvavo tuo, kad kilus problemai kuratorių visada randa jo darbo vietoje arba gali susiekti telefonu / elektroniniu paštu.

Atsakydami į klausimą „Kaip būtų galima pagerinti kariūnų ir kuratorių bendradarbiavimą?“ kariūnai pažymėjo, kad reiktų kuo dažniau bendrauti, „supažindinti kuratorius su kariūnų gyvenamosiomis patalpomis, gyvenimo tvarka ir kariniu režimu“, daugiau laiko praleisti kartu tiek Karo akademijoje (reguliarūs susitikimai, pokalbiai, probleminių situacijų sprendimas ir pan.), tiek už jos ribų (ekskursijos, išvykos).

Apibendrinant galima teigti, jog kariūnų ir kuratorių pedagoginės sąveikos procesas grindžiamas ugdytinių pažinimu, kokybiškų tarpusavio santykių užmezgimu bei palaidymu, emociine parama, buvimu kartu įvairiose veiklose.

Kuratoriaus veikloje reikalingos asmeninės savybės, kompetencijos, vertybės. Pažymint kuratoriaus veiklos svarbą ir sudėtingumą, būtina aptarti ir asmenines kuratoriaus savybes, tokias kaip noras ugdyti jauną žmogų, padėti jam sudėtingose situacijose, akademinės ir gyvenimiškos patirties turėjimas, atsidavimas šiai veiklai, gebėjimas bendrauti, atvirumas, pakankamas laiko skyrimas šiai veiklai ir kt. Anketinės apklausos metu kariūnai išskyrė šias kuratoriui būtinas asmenines savybes: paslaugus, rūpestingas, padedantis, supratingas, tolerantiškas, gebantis bendrauti, draugiškas, sugebantis išklausti, darbštus, iniciatyvus, nuoširdus, geranoriškas, turintis gyvenimiškos patirties.

Be išvardytų asmeninių savybių, kuratorius (mentorius) turėtų pasižymėti ir tam tikromis kompetencijomis. N. Mačianskienė ir kt. (2004, p. 39), remdamiesi Döringu ir Ritter-Mamczeku (2001), nurodo keturias kompetencijas, kurios charakterizuoja idealų mentorių:

- **socialinė kompetencija** (socioemocinis jautrumas, žinios ir įgūdžiai; gebėjimas parodyti globotiniams pritarimą ir priėmimą; užtikrinti konfidencialumą ir saugumą; gebėjimas spręsti konfliktus ir problemas, išlikti ramiam sudėtingoje situacijoje; sugebėjimas inicijuoti bendradarbiavimą ir partnerystę; vadovavimo žinios ir įgūdžiai);
- **asmeninė kompetencija** (autentiškumas ir charizma; intelektinis gyvybingumas ir įvairiapusiškumas; dvasinė energija ir žvalumas; humoras);
- **dalykinė kompetencija** (erudicija; dalykinės žinios; sugebėjimas reflektuoti);
- **didaktinės kompetencijos** (mokymosi veiklos struktūrizavimas; plačios didaktinių priemonių ir technikų pasirinkimo galimybės; komunikaciniai gebėjimai: aktyvus klausymas, perfrazavimas, gebėjimas leisti išsikalbėti ir kt.).

Mokslinėje literatūroje (Mačianskienė et al., 2004; Juozaitis, 2008; Andriekienė, Anužienė, 2011; Trakšėlys, 2013) išskiriamos suaugusio žmogaus ugdytojo vertybinės nuostatos, kurios turėtų būti atliekamos veiklos atskaitos tašku: pagarba žmogui, gėrio skatinimas, tiesa, demokratija, teisingumas ir lygybė, tolerancija, empatija ir kt. Kariūnų būrių kuratoriai, remdamiesi savo veiklos patirtimi, įvardija tokias pagrindines vertybes,

kurios svarbios kuratoriaus ir kariūno pedagoginei sąveikai: pagarba asmenybei, nuoširdus noras bendrauti, tolerancija, kariūnų tobulėjimo, pasitikėjimo savimi, atsakomybės už studijų pasiekimus priėmimo skatinimas, tiesa, atvirumas.

Apibendrinant galima teigti, kad siekiant užtikrinti sėkmingą kuratorystės veiklą Karo akademijoje, šiam darbui turi būti parenkami andragogai, norintys ir galintys užsiimti šia veikla, pasižymintys tam tikromis asmeninėmis savybėmis, socialinėmis, dalykinėmis bei didaktinėmis kompetencijomis, puoselėjantys universaliąsias žmogiškąsias vertybes, kuratorystės veiklą priimančys kaip galimybę ugdytiniui, kuratoriui ir organizacijai siekti bendrų tikslų.

Kuratoriaus veiklos ir vaidmenų įvairovė. Kariūnų būrio kuratoriaus veikla nėra reglamentuota, tačiau apibendrinami pirmųjų kuratorystės metų patirtį, kuratoriai pažymėjo, kad ši veikla yra daugiaplanė ir įvairialypė. Kariūnų būrių kuratoriai vadovaujasi mokslininkų A. Jakubės ir A. Juozaičio (2012) išsakytu nuomone, kad studijų aukštojo mokykloje ir „į studentą orientuoto mokymosi metodologijos pagrindinis principas yra besimokančiojo aktyvi rolė mokymosi procese, asmeninės atsakomybės ir savarankiškumo skatinimas siekiant, kad jis išmoktų ir gebėtų aktyviai, atsakingai ir savarankiškai mokytis bei tobulėti visą gyvenimą“ (p. 10). Kuratoriaus veiklos pagrindas – kuratoriaus ir kariūno abipusiškai naudingos partnerystės, įgalinančios studijuoti aplinkos kūrimas, abipusiška sąveika siekiant bendro tikslo, kurios metu dalijamasi žiniomis, patirtimi, išmokstama naujų ar tobulinami turimi įgūdžiai. Šios veiklos pagrindinis tikslas – padėti kariūnams įveikti adaptacijos sunkumus, palankios studijoms psichologinės atmosferos būryje kūrimas, įgalinimas siekti užsibrėžtų tikslų, prisiimti atsakomybę už mokymąsi ir sėkmingą tobulėjimą. Kuratorių nuomone, geri kuratorių ir kariūnų tarpusavio santykiai, tinkama aplinka, šiltas emocinis bendravimas, pasitikėjimas padeda kariūnams augti. Gerų tarpusavio santykių kūrimo pagrindas – nuoseklus savo ugdytinių (jų kūno kalbos, charakterio, temperamento) pažinimas, atvirumas, pasitikėjimas, asmeninis pavyzdys, bendra veikla, vertybių, kurias siekiame ugdyti, demonstravimas.

Kariūnų būrio kuratoriaus veiklą galima apibūdinti dviem aspektais, tai:

– **akademine parama kariūnams** (skirta kariūnų poreikiams, susijusiems su studijų procesu: informavimas, konsultavimas, pagalba padedant prisitaikyti prie naujos aplinkos, įvedimas į studijas, mokymosi įgūdžių ugdymas, kariūnų įgalinimas prisiimti atsakomybę už mokymąsi ir tobulėjimą, pasiekimų vertinimas ir grįžtamojo ryšio teikimas, informacija apie studijų galimybes, karjeros projektavimo paslaugos ir kt.);

– **neakademine parama kariūnams** (kariūnų asmenybės visapusiškas pažinimas, emocinė / socialinė parama, socialinių ryšių su bendramoksliais, dėstytojais palaikymas, pagalba sprendžiant asmenines problemas, prisiimant įvairius socialinius vaidmenis, bendruomeniškumo jausmo skatinimas ir pan.).

Mokslininkai N. Mačianskienė ir kt. (2004), B. Jatkauskienė, E. Jatkauskas (2010), R. M. Andriekienė (2011), K. Trakšelys (2013) nurodo platų suaugusio žmogaus ugdytojo vaidmenų spektrą: dėstytojas, instruktorius, patarėjas, repetitorius, konsultantas,

organizatorius, patyręs lyderis, gynėjas, globėjas, motyvatorius, rėmėjas, vedlys, sektinas pavyzdys, tyrėjas, vadybininkas, vadovas ir kt. Teikdami akademinę ir neakademinę paramą, kariūnų būrių kuratoriai prisiima įvairius vaidmenis: konsultanto, patarėjo, mentoriaus, ugdomojo vadovavimo (angl. *coaching*) specialisto, tarpininko, globėjo. Konkretaus vaidmens prisiėmimas priklauso nuo ugdytinio poreikių, siekiamų tikslų ir susiklosčiusios situacijos.

D. Lipinskienė (2002), apibūdindama edukacinę, studentą įgalinančią studijuoti aplinką, remdamasi O. Simpsonu (2000), pažymi, kad studentams teikiamos paramos tikslas – ugdyti tokius studentus, kuriems teikiama parama tampa nebereikalinga – savarankiškus studentus, turinčius gerus studijavimo gebėjimus ir žinių kokybę; kurie yra įgiję aukštos kokybės mokymosi įgūdžius ir todėl gali imtis studijuoti bet koki kursą tvirtai ir pagrįstai tikėdami sėkme.

Apibendrinant galima teigti, kad kariūnų būrių kuratoriaus veikla yra daugialypė, todėl jiems tenka prisiimti daug skirtingų vaidmenų. Būrių kuratorių teikiamos pagalbos rezultatai gali būti labai įvairūs: nuo motyvacijos būdų geriau mokytis atradimo, pagerėjusio pažangumo, įgūdžių spręsti kylančias problemas išmokimo, sustiprinto kariūnų pasitikėjimo savimi, savarankiškumo iki sėkmingo studijų proceso užbaigimo.

Išvados

Mokslinės literatūros, atlikto tyrimo duomenų analizė ir kuratorių veiklos savistaba leidžia daryti išvadas, kad:

- pirmaisiais studijų metais kariūnai patiria gana įvairių socialinio gyvenimo sunkumų, tenka prisitaikyti prie naujos studijų aplinkos, kuri ne visada atitinka turėtus lūkesčius, todėl labai svarbi tampa kariūnų būrių kuratorių veikla, padedanti greičiau ir lengviau adaptuotis prie naujos studijų aplinkos;
- kariūnų ir kuratorių pedagoginės sąveikos procesas grindžiamas ugdytinių pažinimu, kokybiškų tarpusavio santykių užmezgimu bei palaikymu, emocine parama, buvimu kartu įvairiose veiklose;
- kariūnų būrių kuratoriai turėtų pasižymėti tam tikromis asmeninėmis savybėmis (būti geranoriški, rūpestingi, supratingi, tolerantiški, empatiški, gebantys bendrauti, turintys akademinės ir gyvenimiškos patirties ir pan.), socialinėmis, asmeninėmis, dalykinėmis ir didaktinėmis kompetencijomis, vertybinėmis nuostatomis.
- kariūnų būrių kuratoriaus veikla yra įvairialypė, todėl atsižvelgiant į susiklosčiusią situaciją savo veikloje jiems tenka prisiimti daug skirtingų vaidmenų. Būrių kuratorių teikiamos pagalbos rezultatai yra labai įvairūs: nuo motyvuojančių dalykų geriau mokytis atradimo, pagerėjusio pažangumo, įgūdžių spręsti kylančias

problemas išmokimo, sustiprinto kariūnų pasitikėjimo savimi, savarankiškumo iki sėkmingo studijų proceso užbaigimo.

- pirmųjų kariūnų būrių kuratorių veikla kariūnų adaptacijos procese vertinama teigiamai. Siekiant užtikrinti sėkmingą kuratorystės veiklą Karo akademijoje, šiam darbui turi būti parenkami andragogai, norintys ir galintys užsiimti šia veikla, pasižymintys tam tikromis asmeninėmis savybėmis, socialinėmis, dalykinėmis bei didaktinėmis kompetencijomis, puoselėjantys universaliąsias žmogiškąsias vertybes, kuratorystės veiklą priimančys kaip galimybę ugdytiniui, kuratoriui ir organizacijai siekti bendrų tikslų.

Literatūra

- Andriekienė, R. M. (2011). Andragogų profesionalizacija atliekamų vaidmenų aspektu. *Andragogika*, 2, 13–28.
- Andriekienė, R. M., Anušienė, B. (2011). *Andragoginiai kompetencijų tobulinimo aspektai tęstiniame profesiniame mokyme. Monografija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos. (2006). Vilnius: Kopa.
- Baranauskas, V., Marcinkevičienė, V. (2013). Studentų adaptacijos kolegijose ypatumai ir reikšmė studijų procesui. *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, 11, 24–32.
- Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
- Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija.
- Bobrova, L. (2003). Kai kurie akademinio jaunimo psichofizinių ir socialinių problemų aspektai. *Pedagogika*, 69, 34–42.
- Bobrova, L. (2009). Būsimųjų kūno kultūros pedagogų psichosocialinės adaptacijos ypatumai gyvenimo stiliaus kaitos kontekste. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1 (22), 24–32.
- Bolonijos proceso įgyvendinimo Europos aukštojo mokslo erdvėje ataskaita. (2012). In *The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report*. [žiūrėta 2014 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.ehea.info/0C650520-FF4A-439B-B04F-D98EA283CB6C/FinalDownload/DownloadId-8B8E00A12C6584638B631F26A51CCEF7/0C650520-FF4A-439B-B04F-D98EA283CB6C/Uploads/\(1\)/Bologna%20Process%20Implementation%20Report.pdf](http://www.ehea.info/0C650520-FF4A-439B-B04F-D98EA283CB6C/FinalDownload/DownloadId-8B8E00A12C6584638B631F26A51CCEF7/0C650520-FF4A-439B-B04F-D98EA283CB6C/Uploads/(1)/Bologna%20Process%20Implementation%20Report.pdf).
- Gailienė, I., Macaitienė, R. (2002). Akademinio jaunimo psichosocialinės adaptacijos problemos. *Pedagogika*, 61, 51–58.
- Gedvilienė, G., Zuzevičiūtė, V. (2007). *Edukologija: mokomoji knyga studentams*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- Jakubė, A., Juozaitis, A. (2012). *Bendrijų kompetencijų ugdymas aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Vilniaus universitetas.

- Janulaitienė, N. (2007). Merginų socializacijos Lietuvos karo akademijoje ypatumai. *Kultūra. Ugdymas. Visuomenė*, 2, 192–196.
- Jatkauskienė, B., Andriekienė, R. M., Juozaitis, A. M. (2011). Kas tu esi, andragoge, profesionalizacijos, deprofesionalizacijos kontekste? *Andragogika*, 1, 1–15.
- Jatkauskienė, B., Jatkauskas, E. (2010). Andragogų profesionalizacijos raiška veiklos daugiafunkcionalumo kontekste. *Mokytojų ugdymas. Mokslo darbai*, 14 (1), 42–63.
- Jovaiša, L. (2001). *Ugdymo mokslas ir praktika. Analitinių straipsnių monografija*. Vilnius: Agora.
- Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Juozaitis, A. M. (2008). Pagrindinės kompetencijos andragogo profesinėje veikloje. *Pedagogika*, 89, 52–57.
- Jurgaitis, A., Janulaitienė, N., Viltienė V. (2013). Stojančiųjų į LKA karininko profesijos samprata. In *Globalizacijos iššūkiai ugdymo procesui: visuomenė ir kariuomenė. Mokslo studija* (p. 128–151). Vilnius: LKA.
- Kazlauskienė, A., Gaučaitė, R. (2009). Studentų sociokultūrinės adaptacijos raiškos įvertinimas. In *Mokytojų rengimas XXI amžiuje: pokyčiai ir perspektyvos: VI, VII tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga* (p. 96–99). Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
- Keciorytė, V. (2008). Aukštojo mokslo principai. *Santalka. Filologija. Edukologija*, 16 (4), 38–45.
- Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. Daktaro disertacija*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas. [žiūrėta 2014 m. sausio 29 d.]. Prieiga per internetą: http://info.smf.ktu.lt/edukin/failai/disertacijos/lipinskienes_disertacija.pdf.
- Mačianskienė, N., Gedvilienė, G., Linkaitytė, G., Teresevičienė, M. (2004). *Suaugusiųjų mokymasis. Mentoriavimas. Mokomoji knyga*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- Ramsden, P. (2000). *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Aidai.
- Sajienė, L., Tamulienė, R. (2012). *Paramos studentams kokybės vertinimo parametrai aukštojo mokslo institucijose*. [žiūrėta 2014 m. sausio 22 d.]. Prieiga per internetą: http://skc.vdu.lt/downloads/zurnalo_arch/amk_9/QHE_2012_no_9_120-139_SAJIENE_TAMULIENE.pdf.
- Trakšėlys, K. (2013). Profesionalaus suaugusiųjų švietimo raiška modernioje visuomenėje. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1 (39), 82–86. [žiūrėta 2014 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2013~ISSN_1648-8776.N_1_39.PG_82-86/DS.002.0.01.ARTIC.
- Valackienė, A. (2004). *Sociologinis tyrimas*. Kaunas: Technologija.
- Vaitkevičius, J. (1995). *Socialinės pedagogikos pagrindai*. Vilnius: Egaldas.
- Vaitkevičiūtė, V. (2001). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Žodynas.
- Zulumskytė, A., Galminaitė, L. (2011). Studentų mokymosi Lietuvos universitetuose pobūdis. *Tiltai*, 2 (55), 1–12.

A Tutor's Role in Cadet's Adaptation Process: Case Analysis

Rolanda Kazlauskaitė-Markelienė¹, Rasa Gedminienė²

¹ General Jonas Zemaitis Lithuanian Military Academy, Humanities Department, Šilo St. 5A, LT-10322 Vilnius, Lithuania, rolanda.kazlauskaite@mil.lt

² General Jonas Zemaitis Lithuanian Military Academy, Humanities Department, Šilo St. 5A, LT-10322 Vilnius, Lithuania, rasa.gedminiene@mil.lt

Summary

The goal to improve the quality of studies is one of the basic objectives in a modern higher educational institution. The support of academic community to students in the adaptation process is perceptible as a part of the higher educational institution service system, which is oriented to the students' academic and social needs in order to develop the type of studies tailored to a student personally. In this article a tutor's role in cadets' adaptation process is discussed in the aspect of educational interaction and cadets' support. Adaptation is perceived as an ability of a young person to adapt to the changeable conditions and new environment as well as an acquisition of new competencies. In addition, the tutor's personal qualities, competencies, values and the variety of his / her roles and activities required for this position are analyzed. According to the empirical research data, cadets' expectations and the difficulties of the adaptation in the academy, i.e. the ability to adapt to a new ("closed") environment, strict timetable, the adjustment of academic and military studies, the mastering of new forms of studies based on self-dependent work, the lack of free time, are approached. It is stressed, that the process of cadets' and tutors' successful educational interaction is based on the mutual recognition, the maintaining of qualitative inter-relations, emotional support and participating together in different activities. The results of cadet platoons tutors' support are very diverse: from the discovering of motivation methods to study better, the improvement of progressiveness, skills of problem solving, enhanced cadets' confidence and self-dependence to a successful finishing of their studies. The research data show the positive evaluation of tutors' role and allow to project guidelines in order to improve the cadets' adaptation process in the military academy.

Keywords: *adaptation, cadet, tutor, cadets' support, educational interaction.*

Įteikta / Received 2014-02-10
Priimta / Accepted 2015-01-12